

Euskararen arauak eta erabilerak

1. Hizkuntzaren araua eta erabilera

2017-2018 ikasturtea

Larraitz Zubeldia
larraitz.zubeldia@ehu.eus

Egitura

- 1.1. Sarrera
- 1.2. Arau motak
- 1.3. Hizkuntza-aldaerak
- 1.4. Aldaera estandarra

1.2. Arau motak

- Hizkuntza erabiltzen duen gizartean edo hiztunen erkidegoan/komunitatean neurri batean edo bestean onarturiko itun edo hitzarmenak.
- Bi eratakoak:
 - a) Hizkuntzaren barne-arauak
 - b) Hizkuntzaren kanpo-arauak

a) Hizkuntzaren barne-arauak

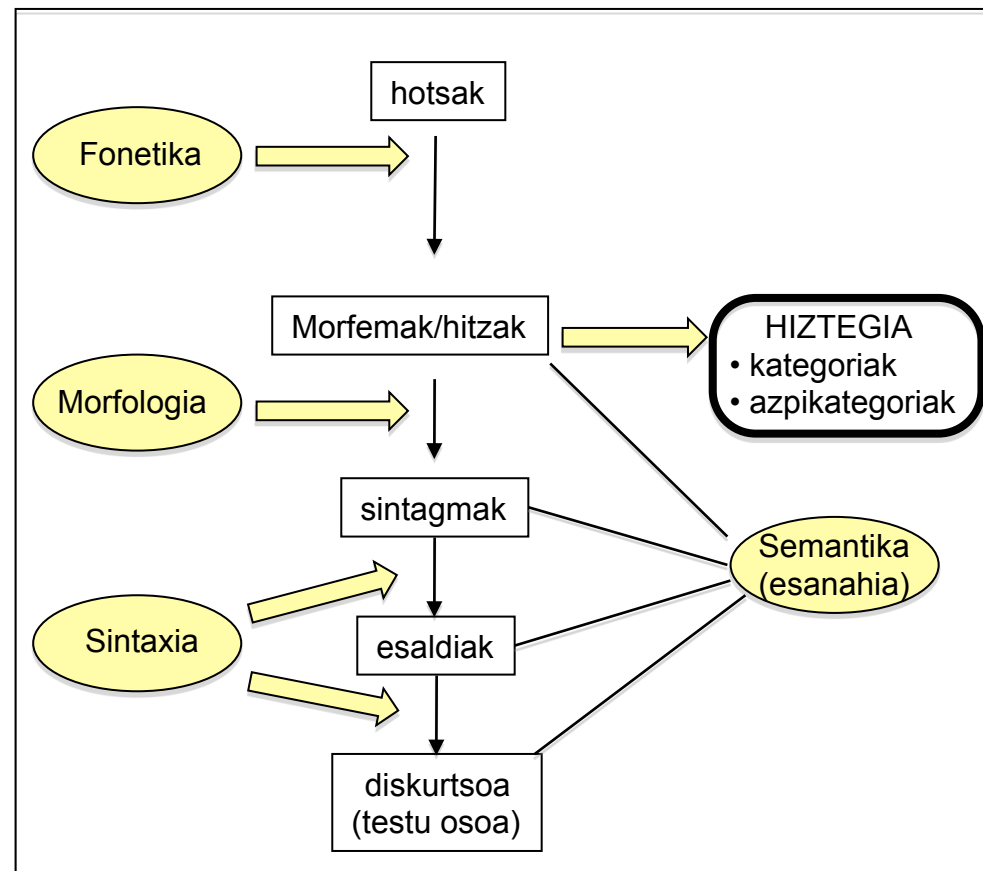
- **1. Gramatika-arauak:** hitzak eratu eta konbinatzeko arauak.
 - Geureganatu eta onartu egiten ditugu hizkuntza ikastea.
 - Belaunaldiz belaunaldi transmititu edo igortzen dira.
- Egiturazko arauak
 - Adib., ergatiboa: “Zuk esan duzu.” (*Zu esan duzu)
- Arau sintaktikoak
 - “anaiaren laguna” (*laguna anaiaren)
- Arau fonetikoak
 - “etortzen” -tz- [ts] (*etortxen, -tx- [tʃ])

a) Hizkuntzaren barne-arauak (II)

- Arau lexiko-semanticokak
 - “mando” euskaraz ≠ gaztelaniaz
- Hitzak elkartzeko konbinazio-arauak
 - “Elurra ari du” (*Elur ari du, *Elur ari naiz)
- Pragmatika-arauak
 - “Itxi dezakezu leihoa?” / “Badaukazu leihoa ixtea?”
 - Zuzenean: galdera, gaitasuna.
 - Zeharka: eskaera.

a) Hizkuntzaren barne-arauak (III)

- 2. Hitzunaren ezagutza eta gramatikaren atalak

a) Hizkuntzaren barne-arauak (IV)

- Norbaitek hizkuntza batez egiten badakiela esateak esan nahi du hizkuntza horren gramatikaren jabe dela. (Eguzkitza & Etxebarria 2004: 34)
- Gramatika: hiztun bakoitzak (modu inkontzientean) barneratuta daukan bere hizkuntzaren ezagutzaren irudikapena. (Escandell eta beste 2009: 46)
- Euskararen gramatika:
 - Euskaltzaindiaren gramatika deskriptiboak (EGLU delakoak): www.euskaltzaindia.eus
 - Gramatika didaktikoak (Zubiri & Zubiri 1995; Alberdi 2008)
 - *Sareko euskal gramatika*: <http://www.ehu.eus/seg/aurkezpena>

b) Hizkuntzaren kanpo-arauak

- Hizkuntzaren garapenaren eta gizarteko harremanen eta antolakuntzaren ondorio dira.
 - Hizkuntza-aldaerak (1.3. puntua)
 - Aldaera geografikoak
 - Aldaera funtzionalak (hizkuntza-erregistroak)
 - Aldaera soziologikoak
 - Arau sozio-pragmatikoak (1.3. puntua)
 - Komunikazio-egoera bakoitzean zein hizkuntza-aldaera erabili behar den finkatzen dute: geografikoa/dialektoa; estilo formala/informala, estandarra; funtzionala.

b) Hizkuntzaren kanpo-arauak (II)

- Estandarizaziorako eta normalizaziorako arauak (2. gaia)
 - Hizkuntz akademiek ematen dituzte eta erakundeek bultzatzen.
- Arau akademiko-zientifikoak
 - Arau orokorrez gain, bestelako estilo-arauak ezartzen dira unibertsitateetan eta zientzia-aldizkarietan.
 - Zientzia eta teknikarako nazioarteko arauak (ISO arauak, adib.).

Erreferentzia bibliografikoak

- Eguzkitza, Andolin & Maitena Etxebarria (2004): *Hizkuntzalaritza orokorra: arazoak eta ikuspegiak*. Vitoria-Gasteiz: Arabako Foru Aldundia.
- Escandell, María Victoria (2009): “La lingüística como ciencia”. In Escandell eta beste, *El lenguaje humano*. Madril: Editorial Centro de Estudios Ramón Areces, 37-57.
- Etxebarria, Jose Ramon (2014): *Komunikazioa euskaraz ingeniartzan*. Bilbo: UEU eta EHU.